

BRAUER-BENKE JÓZSEF

Tilinkó vagy tilinka

A felhangfurulya-típusok történeti és tipológiai áttekintése

A hangszer típusok organológiai szempontú tanulmányozása során kiemelt fontossággal bír a vizsgált hangszer különböző népcsoportok által használt elnevezéseinek és morfológiai sajátosságainak összehasonlító elemzése. Etimológiai és tárgymorfológiai vizsgálatok nélkül nem lehet a hangszerek térbeli és időbeli elterjedését, illetve megfelelő tipológiai besorolását meghatározni. Jelen tanulmány éppen ezért a regionális elterjedés és a szomszédos népek közötti kölcsönzések, valamint néprajzi analógiák figyelembevételével tesz kísérletet az ujjnyílás nélküli felhangfurulyák történeti-tipológiai analizésére.¹ Az elemzés egyben arra is rámutat, hogy a népi elnevezések legritkább esetben alkalmazhatók szakterminusként.

A hangszer-történeti kutatásokban visszatérő probléma, hogy a táncmuzika zenész laikus kutatók az egymástól távol eső területek hasonló hangszereit kizárólag történeti kapcsolatok útján igyekeznek magyarázni, illetve a több évszázaddal korábbi történeti kapcsolatok igazolására felhasználni. Az egymástól távol fekvő területeken észlelt hasonlóságok, analógiák létrejöttének első szisztematikus magyarázata Adolf Bastiantól származik, aki az *Elementargedanke* és a *Völkergedanke* fogalmakkal rámutat arra, hogy a jelenségonosságok a történeti fejlődéstől függetlenül, a *homo sapiens*

* A tanulmány előadás-változata az MTA BTK Zenetudományi Intézet 2016. január 21-i „Tudományos Fórumán” hangzott el.

¹ Az ujjnyílás nélküli felhangfurulya felépítését tekintve egy cső, amelyen nincsenek hangképző nyílások. Ennek következtében a felhangfurulya hangsora természetes felhangokból áll. A hangszer típus ábrázolása már az ókortól ismert. Az egyiptomi Óbirodalom V. dinasztiájának (Kr. e. 2563–2423) időszakára datálható szakkarai nekropolisz egyik domborművén jól láthatóan felhangfurulyát használnak (*1. kép*, lásd Hans Hickmann, „Ägypten”, in *Musikgeschichte in Bildern* II: *Musik des Altertums/Lieferung* 1, Leipzig: Veb Deutscher Verlag für Musik, 1961, 25). Ez felismerhető a jellemző játéktechnikájáról, amelynek során a hangszer alsó nyílását a mutatóujjal elzárva és nyitva páros és páratlan felhangokat képez a zenész.

pszichikai tulajdonságaiból adódnak.² Az európai, ujnyírlás nélküli peremfúvós felhangfurulyákkal morfológiailag rokonítható felhangfurulyák a dél-afrikai tswana népcsoport körében is fennmaradtak. Bizonyítva ezzel, hogy felépítésükben és játékmódjukban teljesen azonos hangszerek egymástól nagyon távol élő népcsoportoknál is kialakulhatnak, anélkül, hogy bármiféle történeti kapcsolat lenne közöttük.

Jó néhány esetben viszont egyértelműen kimutatható, hogy a szomszédos népcsoportok hangszerei mind elnevezéseikben, mind morfológiai sajátosságaikban rokoníthatók egymással, ami a népcsoportok közötti átvételt bizonyítja. Hangszertörténeti kutatásokban is alkalmazható Friedrich Rätzel kulturális diffúzionizmus elmélete, amely a kulturális sajátosságok térbeli szétterjedését vizsgálja.³ Ezek alapján adott hangszertípusnál az interetnikus kapcsolatok útján jól nyomon követhető egy-egy hangszer tér- és időbeli terjedése. A csángó *tilinka*, a román *tilincă*, a moldován *tilinka* és a hucul *telénka* felhangfurulya-elnevezések interetnikus átvételt feltételeznek.

Az ujnyírlás nélküli felhangfurulya legkorábbi említése és a „*Tielinka*”, elnevezés Franz Joseph Sulzer osztrák történész és nyelvész 1781-es munkájában szerepel.⁴ Első hazai leírása (*tilinka*) 1784-ből, Baróti Szabó Dávid Kisded Szó-tarából „furulya, furuglya, síp. Fűz-fa tilinka” jelentéssel ismert.⁵ A *tilinkó* alak Ravazdy András bihari nemes 1791-es méhészeti művében, a Méh-tolmács Toldalékában szereplő versben jelenik meg „tillinkóddal” formában.⁶ Az etimológiai vizsgálatok alapján a *tilinka* kifejezés a *tilinkó* egyik változata, bizonytalan eredetű, a magyar nyelvterület középső és keleti részén élő nyelvjárási, valószínűleg hangutánzó szó, ami a magyar és román nyelvben is nagyjából azonos időben, a 18. század végén bukkan fel.⁷

A 19. században a román néprajzkutató Teodor T. Burada még a régebbi nyelvjárási alaknak tartott *telincă* néven említi, de a 20. század közepén Tiberiu Alexandru organológus már a *tilincă* formát használja (2. kép).⁸ A hangszertípus elterjedése az 1950-es években Bukovinából, Észak-Moldvából és Észak-Erdélyből, illetve a csángók és a huculok köréből adatolható.⁹ A moldvai magyarok népnyelvi elnevezéseiben a *tilinka* és annak névváltozatai – *tilink*, *tilinka*, *csilinka*, *pilinka*, *pipilinka* – ismertek,¹⁰ De az is tapasztalható, hogy a budapesti tánc-

² Adolf Bastian, *Allgemeine Grundzüge der Ethnologie* (Berlin: Reimer, 1884), 11.

³ Lásd Friedrich Rätzel, *Anthropo-Geographie. Grundzüge der Anwendung der Erdkunde auf die Geschichte* (Stuttgart: Engelhorn, 1882).

⁴ Franz Joseph Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens II* (Wien: Rudolph Gräffer, 1781), 419.

⁵ Baróti Szabó Dávid, *Kisded szótár, mely a ritkább magyar szókat az abc rendi szerént emlékeztető versekben előadja* (Kassa: Landerer Mihály, 1784), 234.

⁶ Csinálósi Ravazdy András, *Méhtolmács* (Diószeg, 1791), 342.

⁷ *A Magyar Nyelv Történeti-Etimológiai Szótára* (TESz) I–III (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1967–1970), III (1976), 918.

⁸ Tiberiu Alexandru, *Instrumentele muzicale ale poporului Român* (Bukarest: ESPLA, 1956), 110–111, illetve Fig. 25.

⁹ Lásd az előző jegyzetet.

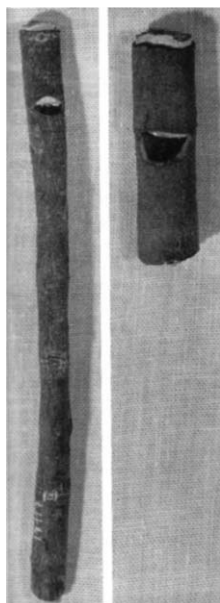
¹⁰ Pávai István, *Az erdélyi és a moldvai magyarság népi tánczenéje* (Budapest: Teleki László Alapítvány, 1993), 146.

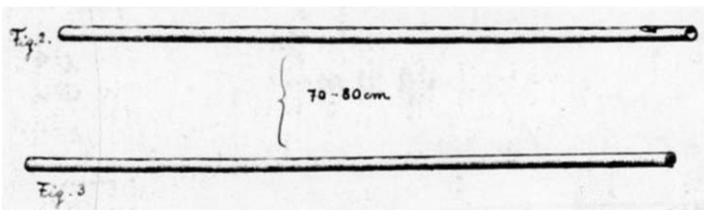
1. kép. Ókori egyiptomi peremfúvós felhangfurulya (Hickmann, 1961. nyomán)

2. kép. Bukovinai román peremfúvós felhangfurulya (Alexandru, 1956. nyomán)

3. kép. Ujjnyílás nélküli fúzfásípok (Moeck, 1969. nyomán)

4. kép. Dugós és dugótlan felhangfurulyák (a Bartók Archívum nyomán)

házas zenészek reflexív hatására már a moldvai adatközlők is a *tilinkó* változatot veszik át és azt használják az eredeti *tilinka* elnevezés helyett.

A *tilinkó* név a 19. században és a 20. század elején a Dunántúlon szintén ismert: megkülönböztetve az 5 ujjnyílásos hosszú furulyától, a rövid 6 ujjnyílásos furulyák megnevezése volt.¹¹ A moldvai csángók a *tilinka* szóval újabban szintén jelölhetnek ujjnyílás nélküli magréstípusokat, sőt újabban az öt ujjnyílásos *kavalt* is

¹¹ Bátky Zsigmond, *Útmutató néprajzi múzeumok szervezéséhez* (Budapest: Néprajzi Múzeum, 1992 [1906]), 130.

átalakíthatják *tilinkává* úgy, hogy az alsó két lyukat eltörik és a felső három lyukat a bal kéz ujjával folyamatosan zárva tartják.¹² Az Alföldön viszont az ujjnyílás nélküli fűzfasípot (amely típusnál a fűzfakéreg hangszertestbe visszaillesztett faragott fabelső képezi sípszerkezetet) nevezték *tilinkónak* (3. kép).¹³

A maros-tordai székelyek *fűzfasípját* szintén *tilinkónak* hívták, amit Bartók Béla a máramarosi románoknál látott dugós *tilincă cu dup* csökevényes változatának vélt.¹⁴ Sárosi Bálint rámutat, hogy a felhangfurulyák téves *tilinkó* elnevezése Bartók Béla leírásának félreértelmezése miatt terjedhetett el, mert a moldvai csángók köréből inkább a *tilink*, *tilinka*, *csilinks*, *pilinka*, *pipilinka* elnevezések adatolhatók, illetve a gyimesi csángók *szélenfuvó furulyának* nevezik.¹⁵

A Bartók Béla által leírt és le is rajzolt két felhangfurulya-típus a „tilincă cu dup” („dugós tilinka”), és a peremfűvós „tilincă fără dup” („dugó nélküli tilinka”) (4. kép).¹⁶ Bartók valószínűleg azért hasonlította a dugós kialakítású típust a maros-tordai székelyek fűzfa sípjához, mert azoknak is vannak hosszabb típusai.

A fűzfasípjellegű felhangfurulyák közül az északi népek hangszerei a legismertebbek, mint norvég *seljeflöyte* a svéd *sälglöjt* és a finn *pitkähuilu*. Ez a hangszer-típus finn és orosz Karéliában szintén ismert, illetve hasonló, de nem rokonítható típusok lengyel és szlovák nyelvterületen is elterjedtek.¹⁷

A moldvai csángók körében szintén ismertek a dugós, vagyis a magréses, illetve a dugótlan, vagyis a peremfűvós *tilinkatípusok*. Emellett korábban ismert volt egy szintén fűzfakéregből készített régebbi típusú az úgynevezett nyelv- és ajakrésfurulyák közé sorolható *tilinka* is, amelyen a rézsút levágott fűvórészen szélcsatornanyílást alakítottak ki, azonban a magot a hangszer csövébe helyezett alsó ajak vagy a nyelv helyettesítette (5. kép, balra).¹⁸ A kiszáradás után eldobható, szezonális tavaszi hangszernek tekinthető *tilinkán* leggyakrabban játszott tavaszi havajgatás (vigasztalás) és a hozzá kötődő mágius énekszövegek jelzik a holtaknak a tavasz és a megváltás érkezését. Mivel a *tilinka* megnevezés magrés-, peremfűvós és nyelvrésfelhang-furulya-típusokat egyaránt jelölhet, a továbbiakban alkalmasabb lenne az *ujjnyílás nélküli perem-, nyelvrés- vagy magrésfurulya* elnevezések használata, illetve a hangszer természetes felhangokból álló hangsora miatt, a német és az angol szaknyelvi *felhangfurulya* (Obertonflöte / overtone flute) terminus szintén helytálló.¹⁹

¹² Balogh Sándor, *Moldvai hangszeres dallamok*. (Budapest: Etnofon, 2001), 6.

¹³ Lásd Hermann Moeck, „Typen europäischer Kernspaltflöten”, *Studia Instrumentorum Musicae Popularis*, Stockholm (1969): 39.

¹⁴ Lampert Vera (közr.), Révész Dorrit (szerk.), *Bartók Béla írásai 3. Írások a népzeneéről és a népzenekeutatósról 1* (Budapest: Editio Musica, 1999), 132–133.

¹⁵ Sárosi Bálint, *Hangszerek a magyar néphagyományban* (Budapest: Planétás, 1998), 146.

¹⁶ Másolat a Román Akadémia Könyvtárából, Szabolcsi Bence ajándéka, jelzet nélkül, Bartók Archívum. Az ábra részlete feltehetőleg a máramarosi kötet eredeti (bukaresti) megjelenítésének tervéhez kapcsolódik, ami végül nem lett kiadva.

¹⁷ Hermann Moeck, „Typen europäischer Kernspaltflöten”, 41–73.

¹⁸ Pávai István, *Az erdélyi és a moldvai magyarság népi tánczenéje*, 20.

¹⁹ Brauer-Benke József, *A népi hangszerek története és tipológiája* (Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet, 2014), 84.

5. kép. Balra: moldvai csángó nyelv-rés-felhangfurulya (Pávai, 1993. nyomán); jobbra: altaji nyelv- és ajakrész-felhangfurulya (Vertkov–Blagodatov–Jázovickaja, 1975. nyomán)

A nyelv-rés-felhang-furulyatípusok vizsgálatával kapcsolatban Ernst Emsheimer 1965-ben publikálta elméletét, amely szerint ez a hangszer csak a finnugor és szórványokban az altaji nyelvű népek körében elterjedt „finnugor furulyatípus”-nak tekinthető, amely Kr. e. 4000 körül az Ural környékén alakulhatott ki.²⁰ Ezek alapján a csángó *tilinka*, a finn *mäntyhuilu*, a mari (cseremiszi) *shíáltysb*, az udmurt (votják) *uze gumy*, a komi (zürjén) *chípsan* és az altaji *shógur* furulyatípusok rokoníthatók egymással. Habár morfológiai szempontból valóban hasonlítanak a felsorolt nyelv- és ajakrész-furulyatípusok, viszont játéktechnikailag csak a négy ujjnyílásos finn *mäntyhuilu* hozható kapcsolatba a csángó *tilinkával*, mert az eddigi adatok szerint csak ennél a két típusnál kizárólagos a nyelv magként való használata. Ezzel szemben az ujjnyílás nélküli komi *chípsan* és az altaji *shógur* furulyáknál a magot az alsó ajak és nyelv segítségével egyaránt képezhetik, illetve az ujjnyílás nélküli udmurt *úze-gúmy* és a két vagy öt ujjnyílásos mari *shíáltysb* furulyáknál csak az alsó ajkat használják a hangképzéshez (5. kép, jobbra).²¹ Ez utób-

²⁰ Ernst Emsheimer, „Egy finnugor furulyatípus?”, in *A vizimadarak népe. Tanulmányok a finnugor és a rokon népek élete és műveltsége köréből*, szerk. Gulya János (Budapest: Európa, 1975), 107–118.

²¹ Konsztantin Vertkov–Georgi Blagodatov–Elza Jázovickaja (szerk.), *Atlas of Musical Instruments of the Peoples Inhabiting the USSR* (Moscow: State Publishers Music, 1975), 66, 73, 80, 183, 184. (A hangszerelnevezéseknél az Atlas angol átirású terminusait használom.)

6. kép. Balra: itelmen nyelv-rés-felhangfurulya (Emsheimer, 1981. nyomán); jobbra: szlovák magrés-felhangfurulya (Moeck, 1969. nyomán)

bi furulyatípus elnevezése szorosabb kapcsolatban állhat a moldvai csángók *szültü* („magrésfurulya”) elnevezésével.²² Az elnevezés legkorábbi ismert formája a felső-ausztriai Schlägl premontrei könyvtárában felfedezett, 1405 körül másolt latin–magyar Schlägli szójegyzékből adatolható, ahol *fistula–siuelte* alakban szerepel.²³

Azonban „finnugor furulyatípus”-hipotézisét Emsheimer 1979-ben revidiálta, mert időközben keleti és nyugati szláv, paleoszibériai, illetve görög nyelvterületről is kerültek elő nyelv-rés-felhangfurulyák és ujjnyílásokkal ellátott típusaik.²⁴ Mint például Szentpétervár környékéről az orosz *sjas*, *shimushka* és *raplja*, illetve Kurszk környékéről az ukrán *dudka* és *gudilo*. Ezen túlmenően még Kamcsatka őslakóinak, az itelmeneknek (kamcsadálók) a köréből a nyelv-résfurulyák ujjnyílás nélküli felhangfurulya-változata is adatolható (6. kép, balra).

Szlovákiából, Breznóbánya (Brezno) környékéről és Királyhegyaljáról (Šumiac) szintén van adatunk egy felső szélcsatorna-nyílásos nyelv-rés-furulyatípus elterjedt-

²² Domokos Pál Péter, „Szültü. Egy csángó hangszer”, *Ethnographia*, LXXIV (1963): 278–282.

²³ Molnár József–Simon Györgyi, *Magyar nyelvemlékek* (Budapest: Tankönyvkiadó, 1976), 57.

²⁴ Ernst Emsheimer, „Tongue Duct Flutes Corrections of an Error”, *The Galpin Society Journal* (1981/34): 98–105.

ségére. Breznó környékéről az ujnyílás nélküli magrés-felhangfurulyák elterjedése is kimutatható, mint a csapott fúvókás kialakítású *kosáčík* (6. kép, jobbra).²⁵ Ettől formailag eltérő, egyenes fúvókás *goralská píšťalka* elnevezésű magrés-felhangfurulya Árva (Orava) és Liptó (Liptov) és Trencsén (Trenčiansky kraj) megyékben ismert.²⁶ A róluk elnevezett furulyatípuson a gorálok sajátos módon, fuvolatartással, a szélcsatornanyílásba fújva játszanak.²⁷

Görögországban kizárólag a Peleponnészosz nyugati részén, Messzínia kisebb településein (Dorio, Pszari) adatolható egy *sourávoli* elnevezésű, felső szélcsatornanyílásos ajakrés-furulyatípus elterjedése (7. kép).²⁸ Erre a területre albán nyelvű arvanita pásztorok érkeztek és telepedtek le nagyobb számban a 14. században, ezért itt is feltételezhető, hogy jövevényhangszerről lehet szó. A felső szélcsatornanyílásos *sourávoli* megszólaltatásánál a cseremiszi ajakrésfurulyák megfúvástechnikájához hasonló módon, az alsó ajakkal, és nem a nyelvvel képezik a magot, ezért egyelőre kérdéses, hogy a balkáni és a Kárpátokban fennmaradt nyelv- és ajakrésfurulyák milyen kapcsolatban állhatnak az észak- és kelet-európai típusokkal.

Az európai furulyatípusok komparatív vizsgálata során Hermann Moeck 1969-es tanulmányában felvetette annak lehetőségét, hogy a kelet-európai négyhat ujnyílásos, alsó szélcsatornanyílásos magrés-furulyatípusoknak valamelyik nyelv- vagy ajakrés-furulyatípus lehetett az őse, vagy adhatta az ötletet a típus kifejlődéséhez.²⁹ Ez utóbbi esetben a stimulus diffúzió jelenségével lehetne magyarázni az új hangszertípus kialakulását. Cajs Lund 1981-es tanulmányában egy malmói ásatás során előkerült, 13. századra datált korábban magrésfurulyának tartott csontfurulya kémiai analízisével bizonyította, hogy eltérően a korábbi vélekedésektől, sem fából, sem más szerves anyagból kialakított mag nyoma nem mutatható ki a csontfurulya belsejéből így az vélhetően egy nyelv- vagy ajakrés-furulyatípus lehetett (8. kép).³⁰

Az alsó és felső állású szélcsatornanyílás különböző hangszíneket eredményez, ebből kifolyólag adott dallamtípusok befolyásolják a hangszer felépítését. Mivel a furulyákon eredetileg énekelt dallamokat játszottak, ezért valószínűsíthetően az ezek előadásához szükséges mértékben alakíthatóak a hangszereket is. A néprajzi analógiák azt mutatják, hogy a nyugat-európai magrésfurulyák szélcsatorna-

²⁵ Oskár Elschek, „Die Volksmusikinstrumente der Tschechoslowakei”, in *Handbuch der europäischen Volksmusikinstrumente* II (Lipscse: Deutscher Verlag für Musik, 1983), 129–131. A 6. képet lásd Hermann Moeck, „Typen europäischer Kernspaltflöten”, 40.

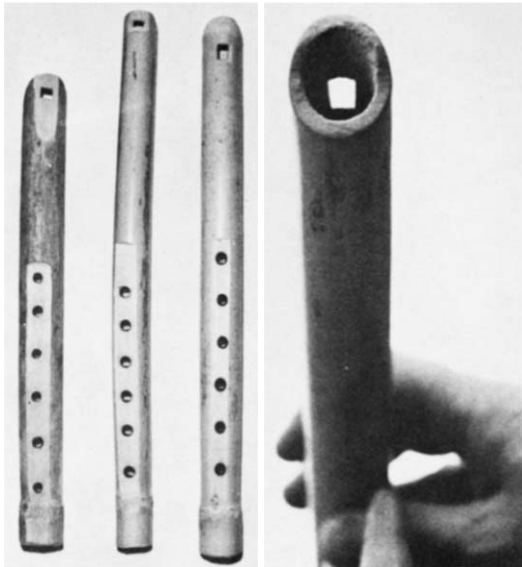
²⁶ Lásd előző jegyzet.

²⁷ A vlach eredetű gorálok mai lakhelyükön az Északnyugat-Kárpátokban a 15–17. század közötti időszakban telepedtek le.

²⁸ Fivos Anoyanakis, *Greek Popular Musical Instruments* (Athén: National Bank of Greece, 1979), 150. A képet lásd Ernst Emsheimer, „Tongue Duct Flutes Corrections of an Error”, PLATE VII/a.

²⁹ Hermann Moeck, „Typen europäischer Kernspaltflöten”, 41–73.

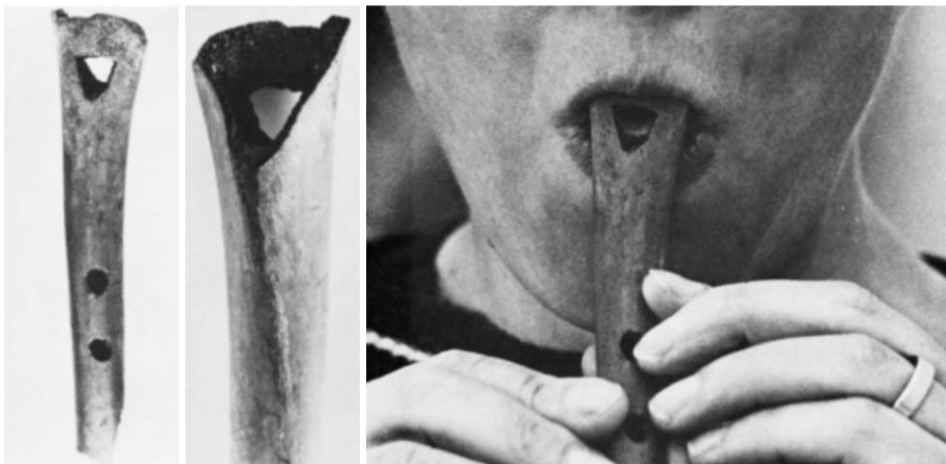
³⁰ Cajs S. Lund, „A Medieval Tongue-(Lip-)and-Duct Flute”, *The Galpin Society Journal* 34 (1981): 106–109, a képet lásd PLATE VIII/c.

7. kép. Görög ajakrésfurulyák (Emsheimer, 1981. nyomán)

9. kép. Mallorcai, orosz, román, szlovén és svéd magrésfurulyák alsó, illetve felső állású szélcsatornanyílásokkal. (Moeck, 1969. nyomán)

8. kép. Középkori nyelv- vagy ajakrésfurulya (Lund, 1981. nyomán)

nyílása jellemzően az ujjnyílásokkal megegyező oldalon van. Ezzel szemben a Balkán és a Kárpát-medence népcsoportjai által használt népi furulyák nagy részén a szélcsatornanyílás az ujjnyílásokkal ellentétes oldalon van kialakítva (9.

kép).³¹ A kontaktzónának tekinthető kelet-európai régió orosz, belorusz, ukrán és ruszin furulyatípusai között mind a felső, mind az alsó állású szélcsatorna-nyílásos típusok megtalálhatóak. Viszont a Baltikum és a Kaukázus vidékén már inkább a felső állású szélcsatornanyílás az elterjedtebb – ettől keletebbre a peremfurulyák és az ékvájtatos peremfurulyák elterjedése a jellemző.

A téma további komparatív etimológiai, tárgymorfológiai vizsgálatot igényel a jövőben, amelynek során egyfelől további, eddig még nem ismert nyelv- és ajakrés-furulyatípusok bukkanhatnak fel. Ezen túlmenően, egyes típusok esetében még a pontos elnevezés is tisztázódhat, hiszen a megadott terminusok egyelőre több furulyatípust is jelölhetnek – az összefüggések feltárása egyelőre hiányos. Mivel az ujjnyílás nélküli felhang-furulyatípusoknál az adott hangszerhez kötődő dallamok is fennmaradtak, érdemes lenne a felépítésben hasonló típusoknál (ha ezek még fellelhetők) a hangszerhez elsődlegesen kötődő dallamokat keresni, és elvégezni azok összehasonlító zenei vizsgálatát.³²

Szintén fontos konklúzió, hogy a hangszer típusok elterjedtségét nem lehet népcsoportokhoz vagy nyelvcsaládokhoz kötni: a diffúz jellegű interetnikus érintkezések miatt folyamatosan adatolható a hangszer típusok népcsoportok közötti átvétele vagy másolása. Az is megállapítható, hogy a népi hangszerelnevezések a legritkább esetben használhatók típusjelölő terminusként: általános tendencia ugyanis, hogy a funkciójában vagy a megszólaltatás módjában több hasonló típust is ugyanazon hangszernévvvel jelöltek.

³¹ Hermann Moeck, „Typen europäischer Kernspaltflöten”, 56.

³² Például a tilinkán leggyakrabban játszott szöveges dallam a mágikus jelentőségű tavaszi havajgatáshoz (= vigasztalás) kötődik, amikor is hírül adják a holtaknak a tavasz és a megváltás érkezését. Bartók szintén úgy találta, hogy a máramarosi románok a magrées tilincă cu dup és peremfúvós tilincă fără dup felhangfurulyáikon csak a hora lungă-nak nevezett „ősi” dallamot játsszák, ami rokonítható az ukránok dumy-dallamával. Lásd Lampert Vera (közr.), Révész Dorrit (szerk.), *Bartók Béla írásai* 3, 132.

JÓZSEF BRAUER-BENKE**Tilinko or Tilinka****A Historical/Morphological Analysis of Overtone Flutes**

Analysis of musical instruments from an organologic point of view needs to be supplemented with comparative etymological and morphological analysis. Such study of instruments helps to describe their dissemination in space and time. This paper makes a historical and morphological study of the overtone flute with no finger holes, and of tongue and lip-duct flutes. The analysis rests on the regional spread of the instruments, borrowings from neighboring nations, and ethnographical analogies. The findings indicate that the popular names for such instruments can almost never be used as a scholarly terms.